

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: sociálních studií a speciální pedagogiky

Bakalářský studijní program: Sociální péče

Studijní obor: Sociální pedagog

Název BP:

Násilí a kriminalita dětí a mládeže v okrese Náchod

Autor:

Podpis autora:

Tomáš Tůma
5. května 4
549 81 Meziměstí

Vedoucí práce:Mgr. Květa Sluková

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

3146072335

Počet:

stran	příloh	tabulek	grafů
54	12	6	7

V Meziměstí dne 30. 3. 2004

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6 Tel.: 048/535 2515 Fax: 048/535 2332

Katedra: pedagogiky a psychologie – oddělení sociálních studií

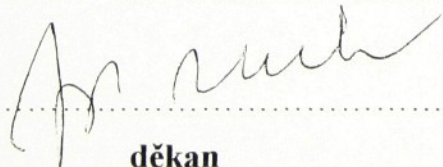
ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

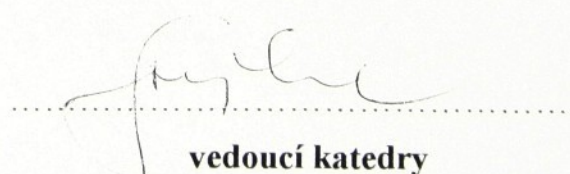
(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Tomáš Tůma
adresa: 5. května 4, Meziměstí u Broumova 549 81
obor (kombinace): sociální pedagog
Název BP: Násilí a kriminalita dětí a mládeže v okrese Náchod
Název BP v angličtině: Force and criminality of children and youth in district Náchod
Vedoucí práce: Mgr. Květa Sluková
Konzultant:
Termín odevzdání: 30. 04. 2004

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 12. 2002

.....
děkan

.....
vedoucí katedry

Převzal (kandidát): TOMAŠ TŮMA

Datum: 23. 12. 2002

Podpis:

Cíl: Cílem této práce je popsat vývoj a současný stav násilí a kriminality dětí a mládeže v okrese Náchod, specifikovat druhy násilí a trestné činnosti, zhodnotit vývoj násilí v závislosti na věku a zjistit příčiny vedoucí k násilí a trestné činnosti dětí a mládeže.

Předpoklady: - V posledních letech stoupá kriminalita mládeže, věk pachatelů naopak klesá.
Stoupá násilí a společenská nebezpečnost činů páchaných dětmi a mladistvými.

- Na agresivitu mládeže má vliv působení rodiny, školy a dalších výchovných institucí.

Metody: - Sběr a obsahová analýza dokumentů.
- Vyhodnocení statistických údajů.
- Rozbory vybraných případů.

Literatura: Vágnerová, M.: Vývojová psychologie. Praha, Portál 2000.
Nakonečný, M.: Sociální psychologie. Praha, Academia 1999.
Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Praha, Portál 2000.
Jelínek, J., Sovák, Z.: Trestní zákon a trestní řád. Praha, Linde 1995.

Práce byla korigována!

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškerou použitou literaturu.

V Meziměstí dne: 30. 3. 2004

Tomáš Tůma

vlastnoruční podpis

Prohlášení o využití výsledků BP:

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé diplomové práce a prohlašuji, že **souhlasím** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení, kopírování apod.)

Jsem si vědom toho, že: užit své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše). Bakalářská práce je majetkem školy, s bakalářskou prací nelze bez svolení školy disponovat.

Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu bakalářskou práci vyžádat v Univerzitní knihovně Technické univerzity v Liberci, kde bude uložena.

Autor:

Tomáš Tůma

Podpis:

vlastnoruční podpis

Adresa:

5. května 4
549 81 Meziměstí

Datum: 30. 3. 2004

Poděkování:

Děkuji všem přátelům, kteří mi pomohli při získávání informací a při jejich zpracování, bez nich bych zřejmě nikdy svou práci nedokončil. Děkuji zejména své manželce Lence i svým dcerám za trpělivost, kterou projevily v době, kdy jsem se věnoval zpracování této práce a nutně tak opomíjel rodinný život.

Děkuji za vstřícnost, podnětné rady a zasvěcené vysvětlování problémů vedoucí své práce Mgr. Květě Slukové.

Tomáš Tůma

Název BP: Násilí a kriminalita dětí a mládeže v okrese Náchod

Název BP v AJ: Force and criminality of children and youth
in district Náchod

Jméno a příjmení autora: Tomáš Tůma

Akademický rok odevzdání BP: 2004

Vedoucí BP: Mgr. Květa Sluková

Resumé

Bakalářská práce se zabývala problematikou kriminality dětí a mládeže v okrese Náchod v letech 1999-2003. Jejím cílem bylo popsat vývoj a současný stav násilí a kriminality v okrese Náchod a specifikovat druhy trestné činnosti a zjistit příčiny vedoucí k násilí a trestné činnosti dětí a mládeže.

Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která popisovala a objasňovala základní pojmy týkající se uvedené problematiky a zabývala se obecnými důvody kriminality dětí a mládeže.

Praktická část zjišťovala pomocí analýzy a vyhodnocení statistických údajů MV ČR a rozbořem vybraných příkladů stav a vývoj kriminality dětí a mládeže v okrese Náchod v období let 1999-2003.

Za největší přínos práce bylo možné považovat to, že získané poznatky lze aplikovat při vytváření koncepce prevence kriminality mládeže.

Summary:

This bachelor's project dealt with problems of criminality children and youth in Náchod district in years 1999-2003. Its target was described developement and existent situation violence and criminality in Náchod district and specify kinds of criminality and find out reasons leading to violence and criminality children and youth.

Two pivotal spheres created the work. It was the practical part, which was describing and explaining essential terms touching of presented problems and was dealing with common reasons of criminality children and youth.

The position and developement of criminality children and youth in Náchod district in term of years 1999-2003 was finding out, by the help of analyse and interpretation of statistical data of MV ČR and by the study of chosen cases, he practical part.

For the biggest contribution was possible consider it, that the acquired findings is possible apply at generation of the conseption prevention criminality youth.

1	Úvod	8
2	Teoretická část	9
2.1	Mládež - základní pojmy	9
2.1.1	Mládež	9
2.1.2	Zletilý, zletilost	10
2.1.3	Nezletilý	10
2.1.4	Mladistvý	10
2.1.5	Osoba mladší 15 ti let	11
2.1.6	Dítě	11
2.1.7	Věk dvanáct let	11
2.2	Kriminogenní faktory vedoucí k trestné činnosti dětí a mládeže	12
2.2.1	Závadové prostředí v rodině	12
2.2.2	Záškoláctví	14
2.2.3	Negativní působení party	15
2.2.4	Alkohol a jiné návykové látky	16
2.2.5	Drogová problematika	16
2.3	Mládež a násilí - problém současnosti	18
2.3.1	Agresivní chování	19
2.3.2	Společenský kontext kriminality mládeže	20
2.3.3	Vliv médií na kriminalitu mládeže	21
2.4	Trestná činnost dětí a mládeže	22
2.4.1	Násilná trestná činnost mládeže	24
2.4.2	Majetková trestná činnost mládeže	25
2.4.3	Mravnostní trestná činnost mládeže	26
2.5	Programy sociální prevence	27
2.5.1	Programy orientované na rodinu a předškolní programy	28
2.5.2	Programy pro rodiče	28
2.5.3	Programy orientované na školu	29
2.5.4	Vrstevnické programy	30
2.5.5	Komunitní programy	30
2.5.6	Situační prevence	30

3	Praktická část	32
3.1	Trestná činnost dětí a mládeže v okrese Náchod	32
3.1.2	Předpoklady	32
3.1.3	Metody získávání informací	33
3.2	Vývoj kriminalita mládeže v okrese Náchod v období let 1999 - 2003	34
3.3	Předpoklady dalšího vývoje kriminality	38
3.3.1	Pachatelé trestné činnosti	40
3.3.2	Problém stanovení věkové hranice trestní odpovědnosti	41
3.4	Rozbory vybraných případů	43
4	Závěr	49
4.1	Vyhodnocení hypotéz	50
5	Seznam použité literatury	52
6	Seznam příloh	53

1 Úvod

Žijeme v době, ve které se velice často střetáváme s projevem agresivity dětí a mládeže, v době, ve které stoupá počet trestných činů spáchaných dětmi a mladistvými. Roste brutalita. Stoupá počet mladých lidí závislých na nealkoholových drogách. Nedostatečný rozvoj osobní identity vede k vnitřnímu zmatku, pocitům méněcennosti, k celkové dezorientaci a bezmoci. Z toho pramení negativní jevy jako je kriminalita dětí a mládeže, agresivní jednání, zneužívání drog.

Problém začíná vznikat při neuspokojování základních potřeb. Neznám nic zbytečnějšího než kriminalitu, přesto nás obklopuje všude kolem. Jsme jí vystaveni, díváme se na ní v televizi, škody způsobené kriminalitou jsou obrovské. A stále narůstají. Kriminalita je součástí běžného života. Nejvíce ohroženými jsou děti. Měly by si užívat bezstarostné dětství a mládí, hrát si. Naproti tomu jsou denně vystavovány tlaku nefungujících rodin, šikanujících spolužáků i dospělých lidí, konzumním hodnotám společnosti, neurotickým učitelům. To vše utváří hodnoty mladého jedince, který se formuje a vybírá si svou životní cestu.

Přestože, nebo možná právě proto, že jsem policista si přeji, aby kriminalita vymizela, nebo se výrazným způsobem minimalizovala. V boji s ní je třeba udělat vše možné. Je třeba zvýšit efektivitu soudnictví, změnit strukturu vězeňství a také zdokonalit prevenci. Prevence kriminality není novou myšlenkou posledních let. Je však chápána ve zúženém pojetí a není využívána v dostatečné míře.

V denním tisku jsou nám nabízena rozličná řešení, jak snižovat stále rostoucí kriminalitu dětí a mládeže. Dočteme se o alternativních opatřeních, o nově vznikajících organizacích, ve kterých děti mohou trávit svůj volný čas. Člověka je však nutno vychovávat nejen

v materiálním, ale i v sociálním prostředí. Vždyť mezi funkce výchovy patří kromě rozvoje základních kvalit jedince, rozvoje v kulturních oblastech i příprava jedince na sociální role, kde je třeba občanské angažovanosti, lidské ochoty a vstřícnosti. Teprve tehdy mohou být splněny veškeré předpoklady pro rozvoj harmonického jedince. Není bez zajímavosti, že o to se snažila už antická pedagogika a renesance.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2. 1 Mládež – základní pojmy

Základní pojmy jsou uvedeny z pohledu významu věku pro trestní řízení a pro trestní odpovědnost.

2.1.1 Mládež

Tento pojem je spojován s různými věkovými kategoriemi v závislosti na předmětu a na rozsahu zkoumání v jednotlivých vědních oborech (sociologie, pedagogika, psychologie, kriminologie aj.).

Pro účely této práce označujeme za mládež fyzické osoby mladší osmnácti let.

2.1.2 Zletilý, zletilost

Je základním pojmem jak z trestněprávního, tak i z občanskoprávního hlediska. Vyjadřuje způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti (tzv. způsobilost k právním úkonům). V naší zemi nabývá občan zletilosti dovršením 18 ti let věku. Před dovršením tohoto věku se zletilost může nabýt též uzavřením manželství (blíže viz. Zákon o rodině).¹

2.1.3 Nezletilý

Je obsahově i významově opakem zletilosti. Nezletilým se rozumí fyzická osoba, která nedovršila 18 ti let věku ani nenabyla zletilost uzavřením manželství. Na časové ose vyjadřuje období od narození do nabytí zletilosti. S nezletilostí z občanskoprávního hlediska je spojena způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti. Nezletilí však mají pouze způsobilost k právním úkonům, které jsou svoji povahou přiměřené jejich rozumové vyspělosti a odpovídají jejich dosaženému věku.

2.1.4 Mladistvý

Je pojem trestněprávní. Jsou s ním spojeny počátky trestní odpovědnosti fyzické osoby za spáchaný trestný čin nebo přestupek i zvláštnosti trestní odpovědnosti a trestního řízení proti mladistvým. Obecná neboli plná trestní odpovědnost pachatele za spáchaný trestný čin nastává až dnem následujícím po dni, ve kterém fyzická osoba dovršila 18 ti let.

¹ Chmelík, J.: Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi. 1. vydání. Praha: Sekce personální práce a vzdělávání MV ČR, 1995

2.1.5 Osoba mladší 15 ti let

Jde o pojem trestněprávní. Z pohledu počítání času v trestním řízení tento pojem vyjadřuje časové období, ve kterém fyzická osoba, která před dovršením 15 ti let spáchala čin jinak trestný, je beztrestná.

2.1.6 Dítě

Podle úmluvy o právech dítěte přijaté roku 1989 v New Yorku se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud nedosáhla zletilosti již dříve. Trestní řád takového pojmu neuznává. Trestní zákon uvedené označení užívá pro kategorii osob, která používá zvláštní trestněprávní ochrany za podmínek stanovených ve vybraných skutkových podstatách (např. tr. čin únos dle § 216 tr. zák.). U trestného činu opuštění dítěte podle § 212 tr. zákona je tímto způsobem zpravidla označováno dítě předškolního věku, které si samo nemůže opatřit pomoc, ale může jít i o osobu starší, která se z důvodu své nesamostatnosti a podmínek prostředí, kde zůstala opuštěná, se není schopna sama vymanit z hrozícího nebezpečí. Obecně jsou za děti považovány dle zákona o rodině osoby mladší 15 ti let.²

2.1.7 Věk dvanáct let

Pro ukládání ochranné výchovy je významný věk 12 ti let. Jestliže osoba v době po dovršení 12 ti let a mladší 15 ti let spáchá trestný čin, je beztrestná. Soud však může v občanskoprávním řízení takové osobě uložit ochrannou výchovu. Soud tak může učinit také tehdy, když je to nutné k zajištění řádné výchovy osoby mladší 15 ti let, která spáchala trestný čin, který by jinak byl trestným činem.

² Chmelík, J.: Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi. 1. vydání. Praha: Sekce personální práce a vzdělávání MV ČR, 1995.

2.2 Kriminogenní faktory vedoucí k trestné činnosti dětí a mládeže

Negativních faktorů, které vedou v konečném důsledku k trestné činnosti dětí a mládeže je celá řada. Málokdy působí samostatně. Spíše jde o souhrn a prolínání více rizikových faktorů navzájem.

Pro účely této práce lze rizikové faktory rozdělit do několika základních skupin:

- Závadové prostředí v rodině
- Negativní působení part
- Alkohol a jiné návykové látky
- Záškoláctví

2.2.1 Závadové prostředí v rodině

Závadové prostředí v rodině je právem obecně považováno za jeden z rizikových kriminogenních faktorů, jímž je kriminalita mládeže ovlivňována nejvýrazněji. Mezi hlavními příčinami figuruje negativní příklad rodičů či sourozenců, případně dalších členů rodiny, kteří se sami trestné činnosti dopouštějí, dále nezájem rodičů o způsob a využívání volného času dětí, neochota či neschopnost dítě ovlivnit, motivovat, vychovávat.

V některých rodinách bývají dokonce děti využívány k páchání trestné činnosti, vzhledem k jejich nízkému věku a tedy beztrestnosti. Velký význam má i sociální a kulturní úroveň rodiny. A to jak nízká tak

i vysoká. Nemalá část dětí a mladistvých vyrůstala v rodinách nefunkčních, dysfunkčních a neúplných. Zde jde především o rozvedená manželství, případně o manželství po úmrtí jednoho z rodičů. Dále o rodiny, které neplní svůj účel vůbec nebo špatně. Jde například o případy kdy rodiče sice zabezpečí rodinu hmotně, plně se však věnují svému povolání a nejsou již schopni věnovat potřebnou pozornost výchově svých potomků. Opakem jsou rodiny sociálně slabé, které nemůžou vyhovět požadavkům dětí po stránce hmotné. V těchto případech potom velmi často rodiče nemohou zabezpečit své děti ani po stránce citové a kulturní, zejména z důvodu jejich nízké intelektové úrovně.

V případě rodiny můžeme říci, že se jedná o skupinu formální, malou, primární, vlastní, kde role a úlohy jejich členů jsou dány. Podle těchto daných vzorců rodina jedná. Tyto vzorce chování a jednání se posilují a posléze se uplatňují v celospolečenském měřítku. Je tedy v zájmu rodiny i celé společnosti vytvářet co nejlepší podmínky pro výchovu dětí a snažit se co nejvíce eliminovat rizikové faktory.

Rodina má řadu funkcí, např. hmotného zabezpečení, sociální ochrany, můžeme říci, že rodina je rozhodujícím činitelem v socializaci každého jedince. Téměř každý jedinec žije v rodině orientační, což je ta do které se narodí a následně v rodině prokreační, kterou sám zakládá. Dále můžeme rodinu rozdělit na nukleární, která je tvořena rodiči a dětmi a na rodinu širší, kde žijí společně prarodiče a případně další příbuzní. Rodina afunkční neplní své poslání vůbec a rodina dysfunkční plní toto poslání špatně. Rozhárané, dysharmonické rodinné prostředí zároveň spoluvytváří či akcentuje negativní vlastnosti dítěte. Časté hádky rodičů, alkoholismus, drogová závislost, fyzické útoky mezi rodiči - to jsou vzory, které dítě v takovém prostředí denně vidí a tyto návyky si přenáší na sebe a odnáší do dalšího života.

Lze tedy shrnout, že rodina je pro dítě základní sociální skupinou, reguluje a uspokojuje jeho potřeby, vytváří mu zázemí, kde nalézá pocit bezpečí, rodiče jsou prvními sociálními vzory, které se dítě snaží napodobovat. Úroveň výchovy v rodině je ovlivňována dvěma skupinami faktorů – kvalitativními a kvantitativními. **Kvalitativní** stránku tvoří vztah rodičů k dítěti, kvalita výchovného působení, vzdělání rodičů a sociální status rodiny. **Kvantitativní** stránku tvoří množství času věnovaného dítěti, hmotné zabezpečení aj.

Výchova dítěte tedy závisí na obsahu, formách a metodách výchovy.³

2.2.2 Záškoláctví

Negativním rysem záškoláctví je z pohledu kriminality skutečnost, že při záškoláctví vzniká velmi široký časový prostor, který je využíván ke sdružování a je to stadium před vznikem part. Problém prohlubuje rovněž fakt, že řada rodičů se snaží záškoláctví svých dětí omluvit a skrýt, často se školou nespolupracují.

Záškoláctví je jedním z prvních signálů predelikventního chování v budoucnosti. Školy však nehlásí orgánu péče o mládež ani opakované snížené známky z chování, někdy ani neomluvené hodiny a záškoláctví. Z toho lze vyvodit, že orgány činné v trestním řízení se dozvídají o tom, že rodiče nedbají o řádnou školní docházku dětí spíše ojediněle a mnohdy pozdě. Pak už jen velmi těžko mohou posoudit, zda nedošlo ke spáchání trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže ze strany rodičů podle § 217 písm. a) trestního zákona.

³ Sochůrek, J.: Vybrané kapitoly ze sociální patologie I. Díl. TU Liberec 2001. ISBN 80-7083-494-3

2.2.3 Negativní působení party

Partu lze definovat jako skupinu malou nebo střední, sekundární, referenční, cizí. V partě se postupně vytváří vnitřní pravidla. Party většinou tvoří dospívající mládež, která se domnívá, že jim rodina ani společnost nerozumí. Postupem času se začínají jednotliví členové part dopouštět trestné činnosti společně, tvoří tzv. gangy, které se soustředí zejména na demolování majetku a krádeže. To je velmi často doprovázeno zneužíváním alkoholu a jiných nealkoholových drog, kterými se zabývá samostatná kapitola této práce.

Důvody proč se mladý člověk stává členem party můžeme shrnout do několika základních bodů. Jedná se o nedostatečný vliv a působení rodiny, nedostatek zájmové činnosti, nadbytek volného času, porušené citové vazby. Počátek vzniku part úzce souvisí se záškoláctvím (viz. výše). Negativní působení part je pokládáno za druhý nejvýznamnější faktor působící na páchaní trestné činnosti dětí a mládeže.

Existují tradiční party, v jejichž čele stojí vedoucí osobnost, převažují však spíše volné formy part, jejíž členové se znají z ulice, sídliště, školy, z restaurací. Trestné činnosti se tito pachatelé nedopouštějí ve stejném stabilním společenství, ale utvářejí se spíše nahodile v různých skupinách. Vliv party na páchaní trestné činnosti je možno zaznamenat i v případech rasově, národnostně či obdobně motivovaných trestných činech. Výchovné problémy se zhoršují poté, co mladiství začali inklinovat k radikálním hnutím (skinheads), ačkoli do té doby bylo jejich chování v mezích normy.

2.2.4 Alkohol a jiné návykové látky

Zjišťování vlivu alkoholu na kriminalitu dětí a mládeže není snadné. Nejen proto, že od sledování vlivu alkoholu bylo ve statistickém vykazování upuštěno, ale zejména z toho důvodu, že vliv alkoholu závisí na individuální odolnosti každého jednotlivce a je těžké dokázat, zda samotný vliv alkoholu bezprostředně vyvolal spáchání trestného činu. Dále je třeba uvést skutečnost, že orgány činné v trestním řízení při výslechu obviněných i svědků opomíjejí otázku požití alkoholu či jiných návykových látek. Na základě dostupných statistik MV ČR lze dovodit, že vliv alkoholu na páchaní trestné činnosti u mladistvých nepřesahuje hranici 10%, přičemž výrazně kolísá podle druhu kriminality. Na kolik je toto číslo věrohodné je velmi těžké posoudit. Vliv alkoholu posiluje okolnost, že oproti minulosti v současné době nejsou vykonávány dříve běžné kontroly podávání alkoholu nezletilým.

Tomu odpovídá i trestní postih za trestný čin podávání alkoholických nápojů mládeži dle § 218 trestního zákona.

2.2.5 Drogová problematika

Vzhledem k rozšíření zneužívání nealkoholových drog v posledních letech věnuje autor této práce problematice drog samostatnou podkapitolu. Drogový problém, s nímž se zvláště v posledních letech stále obtížněji potýkáme k nám nepřišel z neznáma. Má své hluboké historické, sociální i geopolitické kořeny. Zjišťujeme, že mnohé z toho, co dnes musíme řešit už tady někdy bylo, že se vlastně jen opakuje historie. Drogy jsou součástí našeho života již po staletí. Byly součástí podomácku vyráběných léčebných prostředků a lékařských receptářů. Dnes se dá říci, že ve světě už neexistuje stát, který by nebyl tímto problémem ve větší, či menší

míře zasažen. Drogy devastují jednotlivce, rodiny, celé společnosti. V souvislosti se zneužíváním drog narůstá zločinnost, pracovní a dopravní nehodovost, zhoršuje se fyzické a duševní zdraví populace, schopnost samotné její reprodukce a zdárného rozvoje.

Drogová závislost je označována jako sociálně patologický jev. Pokud si uvědomíme její následky poznáme, že je opravdovou hrozbou pro společnost. Český toxikoman začíná experimentovat s drogami okolo dvanáctého až patnáctého roku, přičemž tato hranice se neustále snižuje. Dle mínění odborníků se však zřejmě nesníží pod hranici dvanácti let. Důležitou roli ve vztahu k drogám má prevence, kdy především prevence primární a výchova ve volném čase na sebe vzájemně působí a integrují.

Drogy jsou schopny negativně ovlivňovat široké spektrum lidských aktivit, od hospodářství přes politiku až po zdravotnictví. Je velkým úkolem celé společnosti vybudovat v této zemi funkční systém, který by dokázal drogový problém účinně omezit, naučit se také s drogami koexistovat. Ať se nám to líbí nebo ne, drogy vždy byly a také budou součástí našeho života.

Lze říci, že mladí lidé drží klíč ke světu bez drog v 21 století. Přestože většina mladých lidí drogy neužívá, jsou bezbranní vůči jejich představování jako něčeho skvělého a báječného, jako léku na všechny problémy. Proti drogám není imunní žádná věková hranice, nejvíce však působí a oslovuje ty, kdo jsou nejzranitelnější – děti a mládež.

Vliv psychotropních a omamných látek je zřetelný především u majetkové trestné činnosti, protože právě jejím prostřednictvím si pachatelé opatřují finanční prostředky na obstarání drog.

2.3 Mládež a násilí – problém současnosti

Podle šetření různých organizací je zřejmé, že nejrozšířenější skupinou násilníků, jak ve světě tak u nás, je mládež ve věku 15 – 20 let. Jedná se o období pro mladého člověka velmi náročné. Po stránce psychické i duševní. V tomto věku se z dítěte stává dospělý člověk, kromě toho jsou kladeny nároky na učení, přípravu na další život, volbu povolání aj. Komu se nedaří zvládnout tyto náročné situace může snadno sáhnout po prostředku ve kterém vidí pomoc, po násilí.

Můžeme předpokládat, že větší riziko dostat se k násilí je u osob pocházejících z rozvrácených rodin, dále pak u psychicky méně odolných jedinců, kteří nezvládají řešení problémů. Důležitým faktorem je i působení okolí a kamarádů. V případě, kdy dospívající nenajde porozumění a oporu uvnitř vlastní rodiny, utíká z domova do prostředí party a ztotožní se velmi rychle s názory skupiny do které se dostane.

Agresivita je téma, které v současné době vedle globálních problémů a drog patří mezi nejčastěji skloňovaná témata. Vyspělá společnost by neměla připustit fyzickou a morální destrukci osobností svých občanů, přes veškerá slova o omezování občanských práv a svobod. Agresivní jedinci se stávají pro společnost nebezpečím. Proto by měl být boj proti násilí nejen záležitostí policie a ostatních orgánů činných v trestním řízení, ale i školství, rodiny, společenských organizací, médií apod.

Do politických změn v roce 1989 byla Česká republika téměř izolována od problémů západních společenství, pokud jde o jejich negativní projevy. Nárůst agresivity byl v prvních letech svobody zákonitý a dal se očekávat.

2.3.1 Agresivní chování

Agresivní chování lze definovat jako porušení sociálních norem, omezující práva a narušující integritu živých bytostí, ale i neživých objektů. Agresivitu pak lze chápat jako sklon k takovému chování. Člověk má vrozené dispozice k chování, které můžeme nazvat agresivním. Tento sklon se rozvíjí učením, posilováním a nápodobou. Agresivita přitom není jen záležitostí individua, ale na jejím rozvoji se podílí i celospolečenské klima, přičemž tolerance společnosti k agresivitě se během času mění.

Agresivní chování může být reakcí na neuspokojování základních životních potřeb. Z toho vyplývá, že agrese může fungovat jako kompenzace, jako zdroj náhradního uspokojení, např. v oblasti seberealizace apod.

Člověk je z velké části schopen ovládat své jednání a tedy i potlačovat svoji agresivitu. To je ovšem vázáno na přijetí určitých norem a ochotě se jimi řídit.⁴

Agrese je nejčastěji definována jako násilné porušení práv druhého nebo ofenzivní chování, směřující k domáhání se práv. Agrese se dělí nejčastěji na **instrumentální**, která je nástrojem jak dosáhnout cíle a **emocionální**, nazývané též hněvivou, kde jde o negativní prožitky spojené s momentální situací.

Dále můžeme dělit na **agresi**, kterou považujeme za jednotku chování, které je násilné, útočné a destruktivní, na **agresivitu**, kterou definujeme jako relativně stálou dispozici chovat se agresivně, **hostilitu**, což je postoj, zaměření osobnosti a **hněv**, což je stenická emoce, která často provází agresi.⁵

⁴ Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Portál, Praha 1999.

⁵ Sochůrek, J.: Nástin vybraných problémů forenzní psychologie II. Díl. TU Liberec 2001.
ISBN 80-7083-680-6

2.3.2 Společenský kontext kriminality

mládeže

Každý stát, který chce podporovat prosperující a stabilizovanou společnost musí mít zájem na tom, aby se všem lidem dostalo přiměřeného vzdělání. Dobrá vzdělávací politika státu musí vyvažovat zájmy jednotlivců a zájmy společnosti.⁶ Podhoubím kriminality jsou převážně sociálně hendikepované vrstvy obyvatel. Vzdělávací politika státu společně s politikou sociální, rodinnou a bytovou může kriminalitu redukovat. U nás má naše vzdělávací politika dluh zejména vůči Romům. Náš systém je jako obtížně vzdělávací vyřazuje záhy ze standardního vzdělávacího procesu a převádí do zvláštních škol.

Sociální postavení Romů je natolik kritické, že by měli odpovědní činitelé uvažovat o brzkém a účinném řešení, o zavedení systému, který by je dočasně i zvýhodňoval k přístupu ke vzdělání.

Dnes se nedá jednoznačně prokázat přímá souvislost mezi celkovým bohatstvím společnosti a úrovní kriminality mládeže. Souvislost mezi příslušností ke společenské vrstvě a kriminalitou však trvá. Zrovna tak existuje vztah mezi nezaměstnaností a kriminalitou mládeže.

V naší zemi se společenský vývoj v minulém století značně lišil od vývoje západních zemí, což mladým stěžovalo morální a kulturní orientaci. V období tzv. reálného socialismu byla sice kriminalita nižší než dnes, protože byl každý člen společnosti pod neustálým dohledem. Všichni občané měli povinnost pracovat a hlásit změny bydliště.

⁶ Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál, Praha 1998.

Po roce 1989 u nás politická reprezentace prosazovala liberální světonázor, což pro mnoho lidí na počátku devadesátých let znamenalo, že si každý může dělat co chce a nestarat se o zákonné meze, natož pak o etické a morální hodnoty. Bylo to zejména proto, že postoje a názory lidí byly formovány předchozím režimem. Teprve v dnešní době se v naší společnosti hledají přijatelné zdroje autority a část společnosti si vyčítá, že nebyla schopna vyrovnání a důsledného účtování s minulostí.⁷

2.3.3 Vliv médií na kriminalitu mládeže

O vlivu médií, zejména televize na socializaci dětí a mládeže ve vyspělých zemích nemůže být pochyb. Čas, který děti věnují sledování televize je v celkovém průměru delší než všechny jiné mimoškolní činnosti, jimiž se děti a dospívající v naší kultuře věnují.⁸

Sledování televize dětmi má ve vyspělých zemích stále vzestupnou tendenci. Významně klesá zájem mladistvých o četbu knih, novin, časopisů, o návštěvu divadel, galerií a také o aktivní sportování. Mladí lidé u nás, stejně jako celá populace, nejčastěji sledují soukromou televizní stanici Nova, jejíž socializační působení hodnotí experti jako nejškodlivější.

Stanice Nova je mezi čtyřmi celostátními stanicemi hodnocena dle Sakova⁹ šetření nejvýše v těchto čtyřech škálách negativních jevů:

- Samoučelné zobrazování násilí a jeho zlehčování

⁷ Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál. Praha 1998.

⁸ Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál. Praha 1998.

⁹ Sak, P.: Vliv televizního vysílání na děti a mládež. Výzkumná zpráva MŠMT, Praha 1996.

- Vulgární zobrazování sexu a lidského těla snižující lidskou důstojnost
- Agresivita zaměřená proti některým náboženským, politickým, sociálním, etnickým či jiným skupinám
- Špatný příklad pro děti a mladistvé ohrožující jejich psychický, morální a sociální vývoj

To samo o sobě ještě nepředstavuje důkaz o škodlivosti určité televizní stanice. Soukromá televize, a někdy i veřejnoprávní, se přizpůsobuje většinovému vkusu a šíří tzv. popkulturu. V zemích, kde na mediálním trhu soutěží desítky stanic již řadu let, výzkumy ukazují, že paušální obviňování televize z šíření všech možných typů společensky nežádoucích jevů neobstojí. Novým problémem se dnes může zdát stírání žánrových hranic mezi zpravodajstvím a zábavou. Škodlivé účinky na děti a mládež může mít jak násilí fiktivní, tak popisované násilí skutečné, zejména pak právě i nejasná hranice mezi tím, co se opravdu stalo a co je jen nadsazeno pro větší sledovanost pořadu.

Média již začínají reflektovat své potencionálně nebezpečné působení na děti a mládež, i na celou veřejnost a sféru politiky.¹⁰

2.4 Trestná činnost dětí a mládeže

Struktura trestné činnosti dětí a mládeže je velmi různorodá a dá se také říci, že podstatných změn doznala po roce 1989. Jedná se o posun zejména ke kvalifikovaným a závažným formám trestné

¹⁰ Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál, Praha 1998.

činnosti. Struktura trestné činnosti a rovněž tak způsob jejího páčání ovlivňují zejména:

- Prvky osobnosti
- Schopnost negativní jevy rozpoznat a poté eliminovat
- Existencí kriminogenních faktorů

Některé faktory jsou pro mladého jedince na rozdíl od dospělého nepřekonatelné. Proto je struktura trestné činnosti mládeže do určité míry odlišná od trestné činnosti dospělé populace. Tyto odlišnosti jsou dány věkem, vyspělostí a dalšími kriminogenními faktory, které můžeme rozdělit takto:

Rodina

- **kriminalita dalších členů rodiny**
- **rozvrácená rodina**
- **závislost na alkoholu**
- **závislost na nealkoholových drogách**
- **zanedbávání výchovy dítěte**
- **pobyt v dětském domově**
- **preferance podnikatelských aktivit před výchovou**

Parta

- **vůdčí osobnost v partě**
- **agresivita uvnitř skupiny**

- **anonymita**
- **podřizování se názoru a přebírání hodnot party**

Škola

- **špatný prospěch**
- **nepravidelná docházka do školy**
- **záškoláctví**
- **nevhodný přístup pedagoga k žákům**
- **nedostatečná spolupráce rodičů a školy**

Lze tedy shrnout obecně, že základní příčinou kriminogenního postoje dětí a mládeže jsou nepříznivé podmínky pro socializaci a tím i pro formování jejich osobnosti.

2.4.1 Násilná trestná činnost mládeže

Násilná trestná činnost patří do tzv. kriminality obecné, jde o pojem kriminologický, nikoliv právní. Široká veřejnost pojímá násilnou kriminalitu velmi obecně a zahrnuje do ní i trestné činy, které za násilnou kriminalitu nejsou trestním právem považovány. V právu trestním a kriminologii se pojetí násilné trestné činnosti omezuje výhradně na **úmyslné užití fyzického násilí, případně pohrůžky násilí vůči jinému.**

U násilné kriminality páchané dětmi a mládeží je zaznamenán značný nárůst, který se začal projevovat záhy po společenských změnách na počátku devadesátých let dvacátého století. Tato forma trestné činnosti je doprovázena značnou chladností a brutalitou, která má rovněž vzestupnou tendenci. Patrné je rovněž snižování věkové

hranice až tak, že násilnou trestnou činností páchají často i osoby mladší patnácti let, které nejsou v našem právu trestně odpovědné za své činy.

Značný vliv na páchaní násilné trestné činnosti má i požívání alkoholu a jiných drog, anonymita party a skupinové páchaní, kdy jsou členové podporováni ostatními členy party a jsou také agresivnější, než kdyby konali jednotlivě. Takové jednání často přerůstá v hromadné ničení obecně prospěšných zařízení a dalších objektů, ve verbální i fyzické útoky vůči osobám.

Tato skupinová trestná činnost je charakteristická pro různá extremistická či rasově motivovaná hnutí. Nejčastějšími druhy násilné trestné činnosti páchané mládeží je ublížení na zdraví a trestný čin rvačka. Jsou však i případy trestných činů vraždy. Bez zajímavosti není ani pohled na místa, kde dochází nejčastěji k páchaní násilné trestné činnosti. Jsou to převážně velká města a sídliště, kde je zabezpečena anonymita a umožněn široký záběr trestné činnosti.

2.4.2 Majetková trestná činnost mládeže

I u majetkové trestné činnosti, zejména u krádeží, je zaznamenán v naší sledovaném období v okrese Náchod nárůst. Narůstá také počet pachatelů mladších patnácti let, kteří se dopouštějí zejména drobných krádeží, kapesních krádeží. Jsou páhány příležitostně, impulsivně, případně s cílem opatřit si peníze na cigarety, alkohol, drogy apod.

U této skupiny se **projevuje jednoduchost, páchaní krádeží nevyžaduje odborné znalosti ani žádnou podrobnou přípravu či plánování. Dále se tento druh trestné činnosti vyznačuje neúměrným ničením a vandalismem na místě činu. Škody**

způsobené rozbíjením a ničením jsou často větší, než hodnota odcizených věcí. Takový způsob páchaní majetkové trestné činnosti se projevuje zejména u osob mladších 15 ti let, případně ve věku 15 ti – 16 ti let. S narůstajícím věkem pachatelů se tito začínají orientovat na krádeže kvalifikované, například krádeže vloupáním, krádeže vozidel aj.

S vyšším věkem se mění rovněž předmět zájmu, který se od drobných peněz, cigaret apod. přesouvá k audiovizuální technice, motorovým vozidlům, starožitnostem. Toto je předmětem zájmu pachatelů kolem 17 ti až 19 ti let. Jiná majetková trestná činnost je u mládeže spíše ojedinělá.

2.4.3 Mravnostní trestná činnost mládeže

Mravnostní kriminalita je součástí kriminality obecné. Jde o značně nesourodý celek trestných činů, z nichž bývá v kriminologickém členění část označována jako kriminalita sexuální, jejíž podstatou je ukájení pohlavního pudu způsoby, které společnost neakceptuje a nemůže tolerovat. Sexuální komponenta bývá ovšem někdy podtextem i jiných druhů trestné činnosti (žhářství). Tam, kde nejsou racionální motivy, bývají taková jednání spojena se sexuálním vzrušením a uspokojením.

Policejní statistika vykazuje samostatně trestné činy pohlavního zneužívání, znásilnění, ohrožování mravnosti, kuplířství, ohrožování pohlavní chorobou. **U mládeže se vyskytuje v největší míře trestný čin pohlavního zneužívání, jehož se dopouštějí nejčastěji mladiství muži.**¹¹

¹¹ Zapletal, J. a kol.: Kriminologie, díl II.zvl. část.(skriptum), 2. upravené vydání, PA ČR, Praha 1996. ISBN 80-85981-28-9

U takových pachatelů hrají hlavní úlohu poruchy spojené s pohlavním dospíváním a také zvědavost a touha po sexuálním uspokojení za každou cenu. Vysoký podíl těchto skutků je spáchán pod vlivem alkoholu, nebo jiné návykové látky.

2.5 Programy sociální prevence

Některé studie zabývající se účinností sociální prevence vyznívají pesimisticky, zvláště v oblastech primární prevence kriminality.

Nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence je výchova dětí v rodinách a výchova dětí ve školách. Preventivně zde mohou působit i nevládní organizace. Vlivným nástrojem je zde také sociální politika státu ovlivňující systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního aparátu a dalších institucí zabývajících se rizikovou mládeží.

Cílovou skupinou preventivních opatření mohou být:

- **hyperaktivní děti**
- **děti selhávající ve škole**
- **děti s poruchami chování**
- **děti zneužívané a týrané v rodinách**
- **děti s dysfunkčních rodin**
- **děti ze čtvrtí, kde je vysoká úroveň kriminality**
- **děti z rodin žijících pod hranicí životního minima**
- **děti z rodin, v nichž chybí otec**

- **děti s predelikventním chováním**
- **populace všech rodičů v komunitě**
- **populace všech občanů státu aj.¹²**

2.5.1 Programy orientované na rodinu a

předškolní programy

Jde o programy, jejichž cílem je připravit na následnou školní docházku děti, pro které by mohlo být vyučování náročné. Jde o děti z ohrožených rodin a v programech jde vlastně o jakousi školu hrou, kde je zátěž na dítě minimální. Tyto programy jsou uplatňovány spíše v zahraničí.

2.5.2 Programy pro rodiče

Cílem těchto programů je podle Beasley-Simsové (1997)¹³

- **zlepšit připravenost dětí na docházku do školy, zvýšit motivaci větších dětí pro vzdělávání a zlepšit výsledky ve škole**
- **zlepšit rodičovské dovednosti, omezit fyzické trestání dětí, zintenzivnit kontakt mezi dětmi a rodiči, zvýšit sebedůvěru rodičů**

¹² Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál, Praha 1998.

¹³ Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál, Praha 1998.

- **podpořit rodiče v jejich vzdělávání a v jejich motivaci pro práci, snížit nezaměstnanost živitelů rodiny**
- **podpořit rodiny v hledání dobrého bytu**
- **pomoci rodinám řešit problémy související s abúzem alkoholu a jiných drog, s psychickými poruchami a s jinými zdravotními problémy**
- **zlepšit vazby rodiny k místní komunitě**

Domníváme se, že výzkum některých projektů posilujících rodičovské dovednosti již prokázal, že jsou schopny snížit výskyt agresivního chování dětí a prokázal se i preventivní vliv na delikvenci dospívající mládeže.

2.5.3 Programy orientované na školu

Škola je druhým největším sociálním systémem po rodině. Škola je dnes odpovědná za socializaci mládeže tím více s tím, jak slábne vliv hlavní tradiční socializační instituce dětí – **rodiny**.

Na děti a mládež mohou mít vliv i takové výukové problémy, které se nezabývají výlučně kriminalitou. Můžou si zde ale osvojit zásady sociálního styku, slušného chování, naučit se řešit problémy pomocí kompromisů, naučit se asertivnímu chování.

2.5.4 Vrstevnické programy

Tyto programy se dnes používají k prevenci násilí ve školách, dále k prevenci závislostí na drogách. Vrstevnické programy jsou založeny na myšlence, že pokud se naučí sociální normy respektovat nejvlivnější jedinci ve skupině, budou tito sloužit jako vzor pro ostatní. Takové programy organizují i spolky dětí a mládeže. Jde o spolky různého zaměření (sportovní kluby, umělecké kroužky apod.).

2.5.5 Komunitní programy

Pojem komunita má význam zájmová skupina, obec, veřejnost, společenství, organizovaná společnost. V komunitních programech jde o jejich široké spektrum, které zasahuje do oblasti sociální i situační prevence. Z teoretického hlediska jsou rozděleny do oblasti prevence primární, sekundární i terciální.

V naší zemi se jako komunitní programy prosazují zejména programy, které nabízejí rizikové mládeži smysluplné trávení volného času. Komunitní pracovníci se snaží najít a zpřístupnit sportoviště, klubovny, organizují různé akce atd.

2.5.6 Situační prevence

Cílem aktivit situační prevence je omezení kriminogenních situací a zvýšení pravděpodobnosti odhalení pachatele.

U nás má největší odpovědnost za situační prevenci Městská policie a samospráva obcí. Jedním z přístupů situační prevence jsou různé formy úprav okolí a domů, osvětlení míst s častým nápadem

trestné činnosti, poplašná a monitorovací zařízení, označování majetku, pulty centralizované ochrany aj.

Při prevenci kriminality může sehrát významnou roli informační systém, který by měl být otevřen široké veřejnosti, sdělovacím prostředkům i dalším institucím.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Trestná činnost dětí a mládeže v okrese

Náchod

Cílem této práce je zhodnotit stav kriminality dětí a mládeže v okrese Náchod. V této práci jsou použity statistické údaje kriminality mládeže **OŘ Policie ČR v Náchodě**. Použité a porovnávané statistiky jsou za období posledních pěti let, tedy **1999-2003**. Trestná činnost dětí a mládeže je v některých případech rozdělena na násilnou a majetkovou, případně další kriminalitu. Rovněž rozbor vybraných případů pocházejí z OŘ PČR Náchod.

3.1.2 Předpoklady

- V posledních letech (1999-2003) stoupá kriminalita dětí a mládeže, věk pachatelů naopak klesá.
- Stoupá násilí a společenská nebezpečnost činů páchaných dětmi a mladistvými.
- Působení rodiny, školy a dalších výchovných institucí má bezprostřední vliv na agresivitu mládeže.

3.1.3 Metody získávání informací

Pro účely této práce jsou použity **statistické údaje MV ČR, rozbor vybraných případů** páchaní trestné činnosti v teritoriu OŘ PČR Náchod **a pozorování pachatelů z řad dětí a mládeže z vlastní praxe policisty.**

Kriminalita je obecně v posledních letech středem zájmu celé společnosti. Mnoho odborných a publicistických statí o kriminalitě je uváděno kriminálními statistikami, jež mohou vzbuzovat dojem, že jsou objektivním obrazem trestné činnosti. Ty však zachycují jen určité aspekty kriminality. **Při uvažování o výpovědní hodnotě těchto statistik musíme brát v první řadě v úvahu zdroj dat. Tím může být policie, soudnictví, pachatelé nebo oběti trestné činnosti, případně náhodně vybraný vzorek populace.** Přitom je důležité uvést, že ani orgány činné v trestním řízení v jedné zemi (policie, soudy, státní zastupitelstva) nepoužívají k popisu kriminality a jejích pachatelů stejných kategorií, natož tedy potom odborníci zjišťující charakteristiky kriminality nezávisle na těchto orgánech.¹⁴

Je možné vycházet i z jiných zdrojů. Tato potřeba vznikla zejména proto, že počet trestných činů, které policie eviduje je ovlivněn mnoha různými činiteli. O některých se však ve statistikách policie nehovoří a proto takto sestavený a vyhodnocený statistický obraz nemusí být úplný. Do policejních statistik mohou přitom zasahovat i další údaje. Statistika je uveřejňována za předešlý rok přibližně na konci ledna.

Jedním ze způsobů získání informací o vývoji kriminality jsou statistické ročenky, které vydává Ministerstvo vnitra České republiky, dále pak přehledy, které jsou zpracovány jednotlivými službami

¹⁴ Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál, Praha 1998.

Policie České republiky. Problémem je zde však nízká dostupnost pro širokou veřejnost.

3.2 Vývoj kriminality mládeže v okrese

Náchod v období let 1999-2003

Kriminalita dětí a mladistvých v okrese Náchod má za sledované období **od roku 1999 do roku 2003**, tedy za posledních pět let mírně sestupnou tendenci jak dokazuje tabulka v příloze č. 1. Na grafu v příloze č. 2 je vidět, že za sledované období v okrese Náchod nedošlo ke zvyšování kriminality mládeže, ale po mírném nárůstu v roce **2001** má mírně sestupnou tendenci.

Statistické údaje o prudkém nárůstu kriminality v devadesátých letech a její současné stagnaci či mírném poklesu nevypovídají nic o její struktuře. Začínají se objevovat nové trendy v kriminalitě, jako je například **organizovaný zločin**. S tím souvisí také problém nelegální migrace osob, což je problém celé Evropy. Jde převážně o lidi, kteří sami páchají trestnou činnost, nebo jsou využíváni pro organizovaný zločin. Okres Náchod leží v příhraničí s Polskou republikou, problémem jsou zde převážně občané Ukrajiny a Běloruska, kteří zde nelegálně pracují a páchají trestnou činnost. Jedná se však o dospělé pachatele a proto nebylo záměrem autora se zmíněnou problematikou v této práci zabývat.

Kriminalita dětí a mladistvých v okrese Náchod v letech 1999 až 2003 mírně klesá (viz. příloha č. 1 a 2). Jestliže v roce **1999** bylo evidováno celkem **228** trestných činů spáchaných dětmi a

mladistvými, v roce **2003** to bylo **196** evidovaných trestných činů dětí a mladistvých. Je to tedy úbytek o **32** případů. Trend snižování přitom nebyl ve sledovaném období v okrese Náchod postupný. Zajímavý je rok **2001**, kdy bylo celkem evidováno **265** případů trestných činů dětí a mládeže (viz. příloha č. 1 a 2). Dle doložených statistických údajů a zejména pak z grafu v příloze č. 2 je patrné, že šlo o strmý nárůst v roce **2001** pouze u **majetkových** trestných činů, přičemž se nepodařilo zjistit příčinu tohoto nárůstu. Trestná činnost násilná a mravnostní nezaznamenala dle doložených statistických údajů takové výkyvy a můžeme říci, že za sledované období stagnuje přibližně na stejných hodnotách, pouze u násilné kriminality je patrné velmi pozvolné snižování, zejména v letech **2002 a 2003**.

Grafy v příloze 5 a 6 srovnávají **majetkovou, násilnou a mravnostní kriminalitu v roce 1999 a 2003 spáchanou dětmi a mladistvými v okrese Náchod**. Grafy zřetelně ukazují, že nejvíce je zde zastoupena **majetková** kriminalita a to v roce **1999** i **2003** shodně **87%**. Rovněž tak kriminalita **násilná** v roce **1999** zastoupena **10%** a v roce **2003** potom **9%** a kriminalita **mravnostní** v roce **1999** **3%** a v roce **2003** pak **4%**. Z uvedených grafů (viz. příloha 5, 6) je tedy zřejmé, že struktura páchané trestné činnosti mládeží nezaznamenala v okrese Náchod za sledované období žádných podstatných změn. Z velké části dominuje kriminalita majetková.

Z uvedených údajů tedy můžeme konstatovat, že za sledované období posledních pěti let v okrese Náchod má kriminalita dětí a mladistvých mírně sestupnou tendenci, dominuje majetková kriminalita, následovaná násilnou a mravnostní. Struktura kriminálních činů se tedy nemění a zůstává přibližně na stejné úrovni. (viz. příloha č. 1, 2, 5, 6).

Porovnáme-li vybrané druhy majetkové trestné činnosti s přítomností násilí, jako je **krádež vloupáním, loupež a poškozování cizí věci** zjistíme, že zde už nedochází ke snižování ani stagnaci a zejména pak u **trestných činů krádeží vloupáním k nárůstu** (viz. příloha č. 3).

V roce **1999** bylo v okrese Náchod zaznamenáno **57** případů krádeží vloupáním spáchaných mládeží, v roce **2003** to bylo **75** případů. Nejvíce těchto případů bylo zaznamenáno v roce **2002** a to **85** případů. Trestný čin loupeže je ve sledovaném období na stejné úrovni a stagnuje, pouze u trestného činu poškozování cizí věci byl zaznamenán mírný útlum, **14** případů v roce **1999** a v roce **2003** případů **9**. Z uvedených údajů je tedy možné konstatovat, že v okrese Náchod se ve sledovaném období **zvýšil počet skutků majetkové kriminality dětí a mládeže s přítomností násilí, nejvíce je to patrné u trestného činu krádeže vloupáním**, kde došlo ve sledovaném období k nárůstu o téměř **30%**. Zřetelně je to vidět na grafu v příloze č. 4.

Z uvedených údajů je tedy možné dojít k závěru, že násilí a agresivita dětí a mladistvých při páchaní trestné činnosti se zvyšuje, zejména u majetkové trestné činnosti v okrese Náchod v námi sledovaném období. (viz. příloha č. 3, 4).

Srovnáme-li celkovou kriminalitu v okrese Náchod v námi sledovaném období a podíl mládeže na ní zjistíme, že celková kriminalita stagnuje, případně jen velmi mírně klesá. Podíl dětí na celkové kriminalitě v námi sledovaném období v okrese Náchod má **sestupnou tendenci**. (příloha č. 7 a 8).

V roce **1999** bylo v okrese Náchod evidováno celkem **2 625** trestných činů. Děti se podíleli **83** skutky a mladiství **190** skutky. V následujících dvou letech, tedy v roce **2000** a **2001** dochází k nárůstu, přičemž ten kulminuje v roce **2001**, kdy je evidováno celkem **2 819** případů a podíl dětí je **87** a mladistvých **218** případů. Poté již dochází k mírnému poklesu a v roce **2003** je v okrese Náchod evidováno celkem **2 514** trestných činů a podíl dětí je **58** a mladistvých **174** skutků. Výraznější je snížení kriminality u dětí, kde je ve sledovaném období v okrese Náchod úbytek o **25** případů, u mladistvých jde o snížení celkem o **16** případů.

Podíváme-li se na graf v příloze č. 8 uvidíme, že přes mírný nárůst v roce **2001** je v námi sledovaném období v okrese Náchod patrný trend snižování jak celkové kriminality, tak i kriminality dětí a mladistvých. Je to patrné zejména u dětí. **Kriminalita dětí a mládeže tedy ve sledovaném období posledních pěti let v okrese Náchod klesá a nesnižuje se věk pachatelů, kteří se dopouštějí trestné činnosti.** (viz. příloha č. 7, 8). Může to být způsobeno snižováním populační křivky nově narozených dětí.

V příloze č.9 jsou uvedeny vybrané násilné trestné činy mládeže v okrese Náchod v letech **1999-2003**. Dle statistických údajů v tabulce v příloze č. 9 můžeme konstatovat, že k nárůstu násilné trestné činnosti dětí a mladistvých v okrese Náchod v námi sledovaném období, tedy let 1999-2003 nedošlo. Mění se jen počet jednotlivých druhů trestných činů. Celkový počet násilných trestných činů mládeže se v okrese Náchod drží přes mírný nárůst v roce 2002 po celé sledované období přibližně na stejné úrovni, což je vidět na

grafu v příloze č. 10. V roce 1999 byl celkový počet všech vybraných násilných trestných činů v okrese Náchod 69 případů a v roce 2003 to bylo celkem 55 případů. V roce 2003 tedy došlo k mírnému poklesu všech případů, ale vzhledem k letům 2000: 43 případů, 2001: 44 případů se nedá hovořit o poklesu. (viz. příloha č. 9 a 10).

3.3 Předpoklady dalšího vývoje kriminality

V posledních letech se kriminalita nachází v určité stagnaci. Statistické údaje sice naznačují určitý mírný pokles, který ale není zcela **objektivní vzhledem k latentní kriminalitě**, tedy počtům spáchaných a skutečně evidovaných trestných činů. Není lehké předpovědět další vývoj kriminality. Je třeba uvážit mnoho rozličných jevů jako je **stárnutí populace, sociální a ekonomické změny**. Dojde-li k výrazným sociálním a ekonomickým změnám a ke stárnutí populace, zcela jistě se to promítne i do trendu vývoje kriminality. Zcela jisté už je, že dojde k úbytku pachatelů z řad mládeže, nebo spíše **k poklesu celkového podílu kriminality mládeže a kriminality celkové a nebude tomu tak díky zdařilé primární prevenci**, jak to někteří odborníci a politici často prezentují. Odborníci se shodují v názoru, že současná stagnace kriminality bude v krátké budoucnosti zřejmě pokračovat, přičemž lze jistě očekávat i určité změny v legislativě, která se přizpůsobí zákonům EU a tím se snad náš právní řád dočká racionalizace a určitého zprůhlednění a to by mohlo napomoci k eliminaci kriminálních jevů. Na druhou stranu však dojde k volnému pohybu osob v rámci EU a tím i zvýšené migraci, což bude mít na kriminalitu zcela jistě významný vliv.

Jako zajímavost uvádíme v příloze č. 11 tabulku celkové kriminality a podíl dětí a mladistvých v České republice v letech **1999-2003**. Srovnáme-li statistické údaje celorepublikové s vývojem v okrese Náchod můžeme říci, že korespondují s naším zjištěním. Celková kriminalita v České republice zaznamenala pokles ze **426 626** evidovaných případů v roce **1999** na **357 740** evidovaných případů v roce **2003**. Mládež se podílela v roce **1999** na celkové kriminalitě **27 384** skutky a v roce **2003** jen **13 714** skutky. To je výrazný pokles, téměř o celých **50%**. Dobře je to patrné také z grafu v příloze č. 12. (viz. příloha č. 11, 12).

Srovnáme-li kriminalitu mládeže v České republice za posledních pět let zjistíme, že v období let **1999-2003** došlo k jejímu snížení o **34%**. Je tedy možné konstatovat, že kriminalita dětí a mládeže má klesající tendenci, rovněž statistická data MV ČR naznačují, že podíl mladistvých na celkové kriminalitě v České republice činil v roce **1999** **12%** a v roce **2003** činil tento podíl pouze **7%**.

Dle statistických dat MV ČR je patrná sestupná tendence kriminality dětí, tj. nezletilých mladších patnácti let. Podíl nezletilých na celkové kriminalitě v České republice činil v roce **2003** jen **3,5%**.

3.3.1 Pachatelé trestné činnosti

Pokud se v případě mládeže, zejména pak dětí dá hovořit o pozitivních číslech a o poklesu jejich podílu na celkové kriminalitě, je třeba zmínit i skutečnost, že existují skupiny pachatelů, jejichž zastoupení naopak roste. V námi sledovaném období, tedy v letech **1999-2003** došlo v souvislosti se společenskými změnami ke značnému nárůstu osob, kteří se trestné činnosti dopustili jako prvopachatelé.

To naznačuje, že společenské klima bylo v uplynulých letech příznivé pro páchaní trestné činnosti. Dle případů z vlastní praxe se dá usuzovat na pozvolný mírný nástup k lepšímu. Společenské klima začíná být příznivější a stále více lidí si začíná uvědomovat závažnou situaci ve společnosti, která souvisí s prudkými společenskými změnami ve společnosti po roce 1989. Stále častěji se ozývají hlasy volající po zpřísnění sankcí, dodržování právních norem, ale i norem etických a morálních, média doslova zahlcují veřejnost zprávami o korupcích a jiných aférách, stále častěji dochází i k trestnímu stíhání takovýchto pachatelů trestné činnosti, což u mnoha lidí vyvolává obrat k uvažování pozitivním směrem a nastoluje u nich určitý optimismus.

Že mají uvedené skutečnosti vliv na děti a mládež, že se to projeví v dalším jejím směřování a ovlivní to pozitivně její hodnoty je zcela zřejmé. Nejen rodina, ale i škola a další výchovné instituce mají bezprostřední vliv na utváření hodnotového systému dětí a mladistvých.

3.3.2 Problém stanovení věkové hranice trestní odpovědnosti

V různých zemích je stanovena jiná hranice trestní odpovědnosti. V posledních letech je často diskutována věková hranice trestní odpovědnosti v České republice, která je podle současné právní úpravy stanovena na 15 let.

Názory na uvedenou problematiku se velmi různí, ale faktem zůstává, že se snížila spodní věková hranice dětí páchajících trestnou činností na cca 12 let. Je to dáno důsledkem rychlejšího vývoje a dospívání, i důsledkem rozvoje společnosti, rozvoje technologií. Právě tedy v důsledku vývoje společnosti způsobeného přístupem dětí k různorodým informacím, vlivem prudkého rozvoje informačních a komunikačních technologií nelze srovnávat vyspělost dnešní mladé populace s populací před několika generacemi. Je třeba uvážit i skutečnost, že velká skupina dětí se dopouští trestné činnosti na popud dospělých lidí, nezřídka svých vlastních rodičů.

Stojí za uvážení a přehodnocení všech argumentů, které se tohoto problému týkají a zda by skutečně posun věkové hranice trestní odpovědnosti (např. na 14 let) vůbec něco vyřešil.

Zda dojde ke snížení věkové hranice trestní odpovědnosti ukáže teprve čas. Záleží to na stavu společnosti, která se bude v budoucnu s kriminalitou potýkat. Pokud dojde ke snížení věkové hranice trestní odpovědnosti tak by se dítě nemělo dostat do klasického vězení. **Vhodnější se jeví častější využívání alternativních trestů ve**

spojení s Mediační a probační službou ČR. Alternativní tresty jsou však i dnes ukládány mladistvým pachatelům trestné činnosti jen výjimečně a výchovný moment, kdy má trest následovat co nejdříve po spáchání trestného činu je znehodnocen. Pokud se podíváme na institut ukládání ochranné výchovy, je žádoucí, aby se nevycházelo pouze ze samotného skutku, který je projednáván, ale z celkového posouzení možnosti převýchovy a nápravy mladistvého delikventa. Důležité jsou poznatky o způsobu života mladistvého delikventa, rodinném zázemí, dále pak znalecké posudky z oboru psychologie a další šetření k celkové pověsti, školní docházce apod.

3.4 Rozbory vybraných případů

Z vlastní praxe policisty mohou ilustrovat vybrané případy trestné činnosti dětí a mládeže, které se staly na okrese Náchod ve sledovaném období let 1999-2003. K popisu případů jsou použity spisové materiály uvedených trestných činů a vlastní poznatky a pozorování z policejní praxe.

Prvním příkladem je šestnáctiletý učeň, který byl v minulosti už několikrát vyšetřován policií zejména pro majetkovou trestnou činnost. Jednalo se zejména o drobné krádeže v obchodech. V několika případech se dopustil také trestného činu poškozování cizí věci. Zde se jednalo především o poškozování vozidel, obecně prospěšných zařízení, např. telefonních budek, autobusových zastávek a veřejného osvětlení. V několika případech bylo jeho jednání kvalifikováno jako přestupek proti majetku, častěji však šlo o trestný čin, protože způsobená škoda dosahovala vysokých hodnot. Všechny případy byly odloženy pro nepřípustnost trestního stíhání vzhledem k věku pachatele, neboť v době spáchání trestných činů mu nebylo ještě 15 let.

V současné době chodí stále častěji za školu, potuluje se s partou vrstevníků, navštěvuje diskotéky, konzumuje alkohol a používá měkké drogy. Také jeho trestná činnost nabírá na intenzitě, stupňuje se především agresivita a násilí, které používá při páchaní trestné činnosti. V současné době je stíhán pro dva trestné činy krádeže vloupáním do kiosků na nádraží Českých drah v Náchodě. V obou případech rozbil skleněnou výplň a odcizil alkohol, cigarety, drogistické zboží a drobné mince. Část odcizeného zboží použil pro svoji potřebu a část rozprodával kamarádům a peníze použil pro svou potřebu, zejména na nákup marihuany a extáze.

Naposledy se dopustil trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1, písm. d) trestního zákona. V lednu 2004 si v odpoledních hodinách na vlakovém nádraží Českých drah v Hronově vyhlédl starší paní, která si kupovala jízdenku a přes rameno měla pověšenou kabelku se svými osobními věcmi, doklady a peněženkou s finanční hotovostí cca 500,-Kč. Po krátkém vyčkávání nedaleko poškozené jí v běhu strhl z ramene kabelku, přitom paní povalil na zem a utekl do blízkého parku. Zde kabelku prohledal, z peněženky vzal finanční hotovost a kabelku s osobními doklady a prázdnou peněženkou odhodil do odpadkového koše, kde byly věci po oznámení policii nalezeny.

Dalšími provedenými opatřeními, jako výslech zúčastněných osob, ohledání místa činu, provedení fotodokumentace a navedení služebního psa byl zjištěn jako pachatel uvedený šestnáctiletý učeň. Z uvedeného je zřejmé, že stoupá násilí a společenská nebezpečnost trestných činů, které páchá, protože od prostých krádeží postupně přechází na krádeže vloupáním, kdy užije násilí na překonání překážky a jak ilustruje poslední případ loupeže na starší paní neváhá použít násilí ani proti osobám. Vzhledem k tomu, že se posledních činů dopustil už jako mladistvý, tedy po dosažení věku patnácti let, je za ně již trestně odpovědný a budou předány cestou Státního zastupitelství v Náchodě k soudnímu projednání.

Nyní se pokusím charakterizovat rodinné prostředí ve kterém vyrůstal z informací, které jsou mi o dotyčném známy. Jeho výchova probíhala v dysharmonickém prostředí rodiny, kde velmi často docházelo ke konfliktům mezi rodiči, které byly doprovázeny hrubým násilím otce vůči matce. Uvedené konflikty byly doprovázeny konzumací alkoholu. Otec se o rodinu zajímal málo, častěji navštěvoval rozličná restaurační zařízení nižších cenových skupin, kde zneužíval alkohol. Otec také ztratil v důsledku alkoholismu zaměstnání a rodina se ocitla v ekonomických potížích. Matka postupně přestávala zvládat výchovu syna. Protože nemá

sourozence, tak spíše omlouvala jeho stále častější výstřelky. Rovněž jeho studijní výsledky rozhodně nepatřily k nejlepším. Postupně s věkem přibývalo neomluvených hodin, agresivního chování vůči pedagogickému sboru školy, násilí vůči slabším spolužákům a šikany. Po základní škole nastoupil na Střední odborné učiliště společného stravování, kde jeho chování ze základní školy i nadále přetrvává. Rodiče se rozvedli a žije společně se svojí matkou v dvoupokojovém panelákovém bytě. Matka pracuje jako uklízečka a sociální ani ekonomická situace rodiny není příliš dobrá.

Zde je tedy patrný výrazný vliv rodinného prostředí na výchovném působení, která v tomto konkrétním případě, zejména za přispění otce, nesplnilo svou roli tak jak mělo. Rovněž matka, která od začátku omlouvala synovo jednání a nespolupracovala se školou se nemalou měrou zasloužila o selhání výchovného působení rodiny.

Druhým zde uvedeným příkladem je čin jedenáctiletého chlapce, žáka základní školy, který se dopustil krádeže peněženky.

Jednoho odpoledne na rušné ulici v Náchodě oslovil chlapec starší ženu s tím, zda by nebyla tak hodná a nerozměnila mu dvacetikorunu za dvě desetikoruny. Paní vyndala z kabelky peněženku a vyndala z ní dvě desetikoruny. Toho chlapec využil a vytrhl jí peněženku ve které byla částka 3 480,- Kč z ruky a dal se na útěk. Okradená paní ho pronásledovala a volala o pomoc kolemjdoucí. V parku chlapce zadržel náhodný občan a byla zavolána policie. Nezletilý pachatel ukázal místo, kde při útěku odhodil peněženku, která byla s finanční hotovostí vrácena poškozené paní. Po provedení potřebných úkonů a zadokumentování případu na policejní služebně za přítomnosti matky byla věc odložena podle §

159 a/2 trestního řádu s odkazem na § 11/1 d) trestního řádu, neboť se jedná o nezletilého pachatele.

I na tomto konkrétním případě se podílí nevhodné rodinné prostředí. Chlapec žije se svými dvěma staršími sourozenci pouze s matkou, svého otce nikdy nepoznal. Jeho dva starší bratři páchali na okrese Náchod různorodou trestnou činností, jeden z nich je v současné době ve výkonu trestu odnětí svobody za majetkovou i násilnou kriminalitu. Matka se o rodinu nestará, se školou nespolupracuje, udržuje náhodné styky s muži, se kterými se seznamuje především v restauracích, kde konzumuje ve větší míře alkoholické nápoje. Občas žije nějaký čas s náhodně vybraným partnerem, vždy pouze několik měsíců. Také nikde nepracuje a práci si ani nehledá. Žije pouze ze sociálních dávek a z toho, co jí kdo zaplatí. Školní prospěch chlapce je velmi špatný, dvakrát opakoval ročník, má neomluvené absence a uvažuje se o jeho přeřazení do zvláštní školy.

Dalším příkladem pro ilustraci je dvanáctiletá dívka, která navštěvuje základní školu a má velmi dobrý prospěch. Rovněž její rodinné zázemí se zdá být v naprostém pořádku. Otec je lékař, matka pracuje jako účetní v jedné prosperující firmě. Dívka je jedináček, má svůj vlastní nadstandartně zařízený dětský pokoj. Rodiče se starají o výchovu dítěte, spolupracují se školou, děvče navštěvuje divadelní kroužek, jazykovou školu, kroužek sportovních her a závodně plave. Dá se tedy říci, že má spoustu zájmů, fungující rodinu a dobré rodinné zázemí, dobře se učí a sociální i ekonomická situace rodiny je na velmi dobré úrovni.

Dívka ve večerních hodinách během zkoušky divadelního souboru, kterého je členem odcizila v šatně herců na stole volně položený mobilní telefon značky ALCATEL v hodnotě 6 000,- Kč. Po

příjezdu policie a po provedeném šetření byla dívka zjištěna jako pachatelka uvedeného trestného činu krádeže a telefon vrátila. Po zadokumentování byl i tento případ odložen vzhledem k nepřipustnosti trestního stíhání, neboť dívce bylo v době spáchání trestného činu jedenáct let.

V uvedeném případě jde spíše o pracovní vytížení rodičů, kteří dívce nedostatek času nahrazují drahými dárky a někdy ji povolují více, než je rozumné.

Posledním zde uvedeným případem je sedmnáctiletý učeň, který se řadí mezi známé sprejery. Také byl již v minulosti několikrát vyšetřován policií, nejčastěji za přestupky proti majetku, přestupky proti občanskému soužití a také za majetkovou trestnou činnost, zejména trestného činu poškozování cizí věci podle § 257 trestního zákona, konkrétně sprejství podle § 257 b) trestního zákona.

Jednoho letního večera o prázdninách byl zadržen policií se skupinou dalších sedmi mladíků u budovy Okresního soudu v Náchodě. Zde stříkali na fasádu budovy soudu různé nápisy a obrazce. Po příjezdu policie začala skupina mladíků klást pasivní a posléze i aktivní odpor, který byl po celou dobu doprovázen hlasitými nadávkami. Po převezení na policejní služebnu začali být agresivní, poškozovali majetek na služebně. Uvedený konkrétní učeň byl stejně jako ostatní pod vlivem alkoholu. Byla u něho nalezena také marihuana. Sprostě nadával, kopal do židlí, začal bouchat hlavou o zeď. Byl z celé skupiny nejagresivnější a nevybíravým způsobem urážel službu konající policisty. Byl převezen na protialkoholní záchytnou stanici. Dle zjištění měl hodnotu alkoholu v krvi 1, 57 g/kg.

Tento mladík vyrůstal v rodině pouze s matkou, neměl sourozence, otec se od nich odstěhoval, když mu bylo sedm let. Matka se snažila řádně o něj pečovat a dbát na jeho školní docházku. Celkem se to dařilo až do té doby, kdy chlapci bylo třináct let a začal se scházet s partou kamarádů. Začalo přibývat absencí ve výuce, s partou bloumal po ulicích, dopouštěl se přestupků a drobné trestné činnosti, zejména poškozoval majetek tzv. sprejerstvím. Často se scházel s partou, kouřil, pil ve větší míře alkoholické nápoje, začal kouřit marihuanu. V patnácti letech navštěvoval často diskotéky a kluby, s partou se dopouštěl krádeží, zejména alkoholu a cigaret, několikrát odcizil své matce doma finanční částku. Matka to nikdy nehlásila a výchovu svého syna přestala zvládat. Přesto ho stále omlouvala s poukazem na to, že nemá otce.

Na tomto posledním uvedeném příkladu je zřetelně patrný negativní vliv party, drog a alkoholu. Různé snahy ze strany matky v poslední době sice přišly, jsou však již dnes irelevantní. V současné době o mladíkově trestu rozhoduje Okresní soud v Náchodě.

4 Závěr

V této práci bylo vycházeno z rozborů vybraných případů z vlastní praxe a zejména pak ze statistiky MV ČR a ze statistik OŘ Policie České republiky v Náchodě. Přitom je zřejmé, že žádná statistika nemůže zcela věrohodně popsat a zhodnotit skutečný stav věcí, zejména pokud se jedná o kriminalitu dětí a mladistvých.

Je třeba také připomenout v této práci neustále zdůrazňovaný fakt, že provedený **výzkum se týkal pouze teritoria, které spravuje Okresní ředitelství Policie České republiky v Náchodě, a to za období let 1999-2003**. Z výsledků se může sice jevit, že kriminalita dětí a mladistvých v absolutních číslech za sledované období v okrese Náchod klesla, což pro zajímavost koresponduje z trendem celorepublikovým. To ovšem může být způsobeno určitým zkreslením policejních statistik a **zejména latentní kriminalitou**, která se ve statistikách nemůže projevit. Rovněž změny provedené v oblasti trestního práva se musely projevit snížením počtu trestných činů dětí a mladistvých ve statistikách, protože zejména **drobná majetková trestná činnost se přesunula do kategorie přestupků, která se ve statistikách trestné činnosti neobjevuje**.

Spíše než statistická čísla jsou důležité informace o tendencích ve vývoji kriminality mládeže. Ze získaných materiálů je zřejmé, že aktivní účasti na násilných trestných činech se děti ani mladiství nebrání. I přes zjištěný pokles kriminality v okrese Náchod v posledních pěti letech zůstává nadále nejvíce zastoupena majetková trestná činnost, která se podílí značnou měrou na kriminalitě celkové. Rovněž stoupá násilí a agresivita při páčání nejen násilné, ale i **majetkové trestné činnosti, zejména při překonávání překážek**. To se projevuje ve vztahu jak **proti objektům a věcem, tak i proti osobám**. Je to dobře vidět na popisu vybraných případů z poslední doby.

4.1 Vyhodnocení hypotéz

Před započítím této práce byly stanoveny tyto tři hypotézy:

První předpoklad, že v posledních letech stoupá kriminalita mládeže a věk pachatelů klesá se nepotvrdil.

Dle vyhodnocených statistických údajů se nepotvrdilo, že v posledních pěti letech, tedy 1999-2003 v okrese Náchod stoupá kriminalita mládeže, ale naopak klesá. Za sledované období není možné ani potvrdit předpoklad, že klesá věk pachatelů. Podíl mladistvých na celkové kriminalitě spíše stagnuje, podíl dětí na celkové kriminalitě mírně klesá.

Druhý předpoklad, že stoupá násilí a společenská nebezpečnost trestných činů páchaných dětmi a mladistvými se potvrdil.

V okrese Náchod ve sledovaném období stoupá společenská trestná činnost dětí a mladistvých. Z drobných prostých krádeží se stále častěji přesouvá na krádeže vloupáním, či loupeže. Podíl násilí proti majetku i proti osobám a tím vyšší společenská nebezpečnost je tedy zcela zřejmá.

Třetí předpoklad, že na agresivitu mládeže má vliv působení rodiny a školy a jiných výchovných institucí

se rovněž potvrdil. Rodina je nejzákladnějším článkem, rodina hraje nejdůležitější úlohu při socializaci a výchově jedince a v utváření hodnot. Vše samozřejmě za spolupráce školy a dalších výchovných

institucí. V rodině vše začíná a také končí. Pokud rodina nefunguje správně, nelze se divit, že se děti nechovají tak jak bychom chtěli. Nemají správné návyky, příklady a logicky jsou náchylnější ke různorodým patologickým projevům a jejich schopnost bránit se neblahému vlivu vrstevníků, nebo part je tak snížena, přičemž členové part často rodinu v očích takového jedince nahrazují.

Velkým dluhem vůči dětem je nevšímavost okolí. Až budou rodiče a okolí dospělých schopni se vypořádat s vlastními problémy žádoucím způsobem, dokáží to lépe i děti a mládež. Důležitá je **spolupráce rodičů a školy a využívání preventivních programů, přičemž nejdůležitější a nejúčinnější se jeví prevence primární.** Je třeba vidět také odpovědnost a především chyby v každém z nás. Je to mnohem složitější, mnohem těžší, ale o to účinnější, než se jen odvolávat na zkažené okolí, filmy a videohry plné násilí.

Na závěr bychom tedy chtěli konstatovat, že se nelze spoléhat na zjištěné a doložené údaje zcela, přestože se alespoň v kostce zdají příznivá. Vztahují se jen na jeden okres a v krátkém časovém období, což bylo ostatně i cílem této práce. **Alarmující skutečností je trvale nezmenšený podíl majetkové trestné činnosti se stoupajícím podílem násilí, vyšší stupeň agresivity, latentní kriminalita mládeže a podobné jevy které žádné statistiky na světě nemohou zachytit.**

5 Seznam použité literatury:

1. Hartl, P., Hartlová, H.: Psychologický slovník. Praha, Portál 2000.
2. Chmelík, J.: Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi. 1. vydání. Praha: Sekce personální práce a vzdělávání MV ČR, 1995.
3. Koukolík, F., Drtilová, J.: Život s deprivanty I. a II. Praha, Galén 2002. ISBN 80-7262-089-4
4. Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Praha, Portál 1998.
5. Nakonečný, M.: Sociální psychologie. Praha, Academia 1999.
6. Jelínek, J., Sovák, Z.: Trestní zákon a trestní řád. Praha, Linde 1995.
7. Sak, P.: Vliv televizního vysílání na děti a mládež. Výzkumná zpráva MŠMT, Praha 1996.
8. Sochůrek, J.: Nástin vybraných problémů forenzní psychologie II. Díl, TU Liberec 2001. ISBN 80-7083-680-6
9. Sochůrek, J.: Vybrané kapitoly ze sociální patologie I. Díl, TU Liberec 2001. ISBN 80-7083-494-3
10. Vágnerová, M.: Vývojová psychologie. Praha, Portál 2000.
11. Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha Portál 1999.
12. Zapletal, J. a kol.: Kriminologie, díl II. zvl. část. (skriptum), upravené vydání, PA ČR? Praha 1996. ISBN 80-85981-28-9
13. Internetové stránky MV ČR – <http://www.mvcr.cz>
14. Archiv OŘ PČR Náchod

6 Seznam příloh:

1. **Tabulka** - Kriminalita dětí a mladistvých v okrese Náchod
v letech 1999 – 2003.
2. **Graf** – Kriminalita dětí a mladistvých v okrese Náchod
v letech 1999-2003.
3. **Tabulka** – Porovnání vybraných druhů TČ s přítomností
násilí spáchaných dětmi a mladistvými v okrese Náchod
v letech 1999-2003. , **Tabulka** – Majetková, násilná a
a mravnostní kriminalita spáchaná mládeží v okrese
Náchod – srovnání let 1999 a 2003.
4. **Graf** – vybrané druhy majetkové trestné činnosti s přítomností
násilí spáchaných dětmi a mladistvými v okrese Náchod v
letech 1999-2003.
5. **Graf** – Vybrané druhy kriminality spáchané mládeží v roce
1999 v okrese Náchod.
6. **Graf** – Vybrané druhy kriminality spáchané mládeží v roce
2003 v okrese Náchod.
7. **Tabulka** – Vývoj kriminality, dětí, mladistvých a dospělých
v letech 1999-2003 v okrese Náchod.

8. **Graf** – Podíl dětí a mladistvých na celkové kriminalitě v okrese Náchod v letech 1999-2003.
9. **Tabulka** – Vybrané násilné trestné činy dětí a mladistvých spáchané v okrese Náchod v letech 1999-2003.
10. **Graf** – Vybrané násilné trestné činy dětí a mladistvých spáchané v okrese Náchod v letech 1999-2003.
11. **Tabulka** – Trestná činnost v ČR v letech 1999-2003.
12. **Graf** – Podíl dětí a mladistvých na celkové trestné činnosti v ČR v letech 1999-2003.

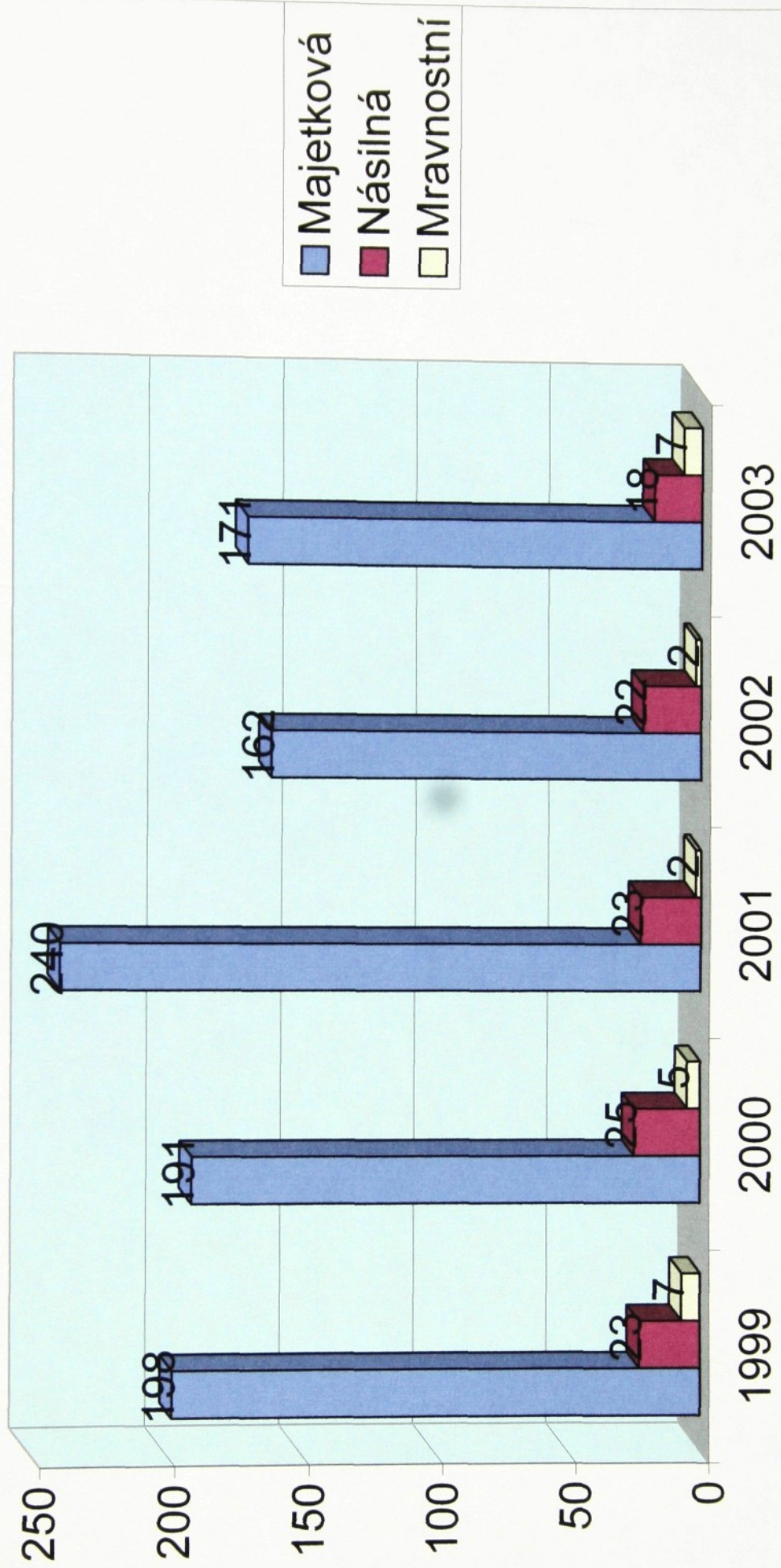
Kriminalita dětí a mladistvých v okrese Náchod v letech

1999-2003

(příloha č.1 tabulka)

ROK	Majetková	Násilná	Mravnostní
1999	198	23	7
2000	191	25	5
2001	240	23	2
2002	162	22	2
2003	171	18	7

Kriminalita dětí a mladistvých v okrese Náchod v letech 1999-2003 (příloha č.2 graf)

**Porovnání vybraných druhů majetkové trestné činnosti
s přítomností násilí spáchaných dětmi a mladistvými
v okrese Náchod v letech 1999-2003**

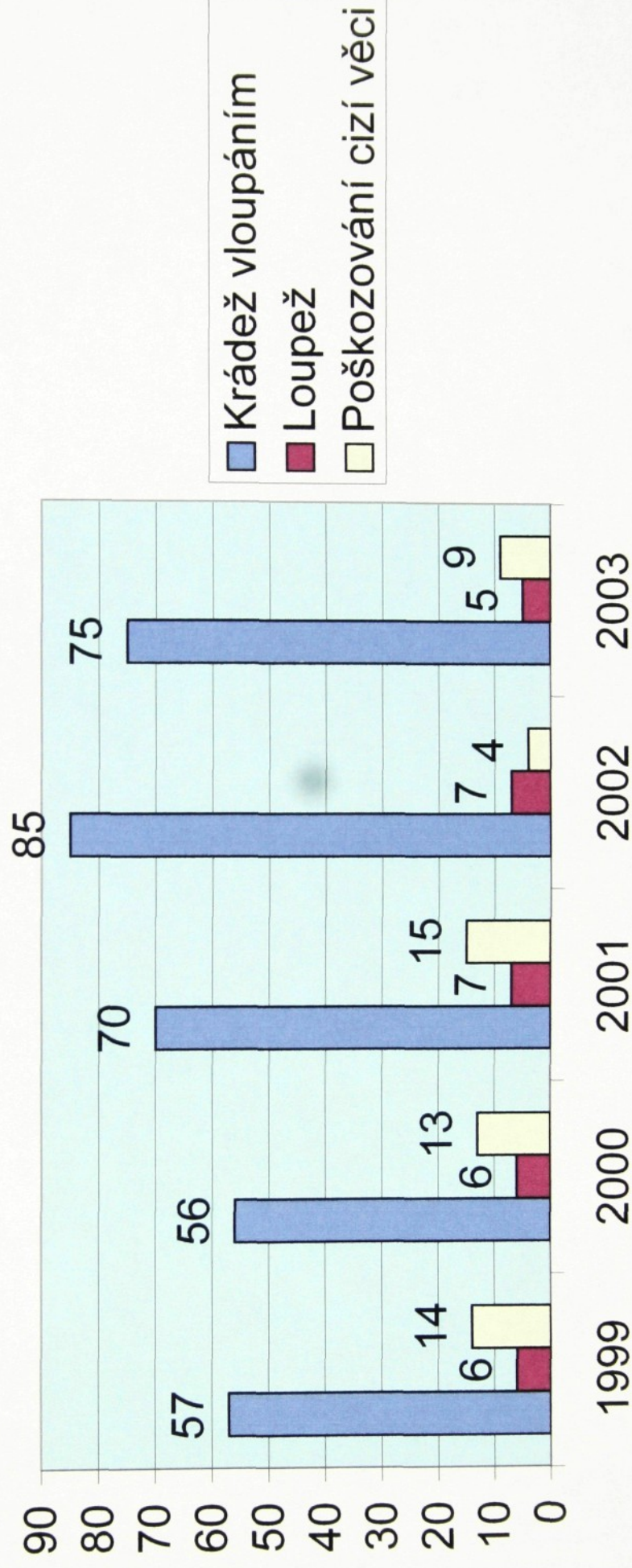
(příloha č.3 tabulky)

ROK	Krádež vloupáním	Loupež	Poškození cizí věci
1999	57	6	14
2000	56	6	13
2001	70	7	15
2002	85	7	4
2003	75	5	9

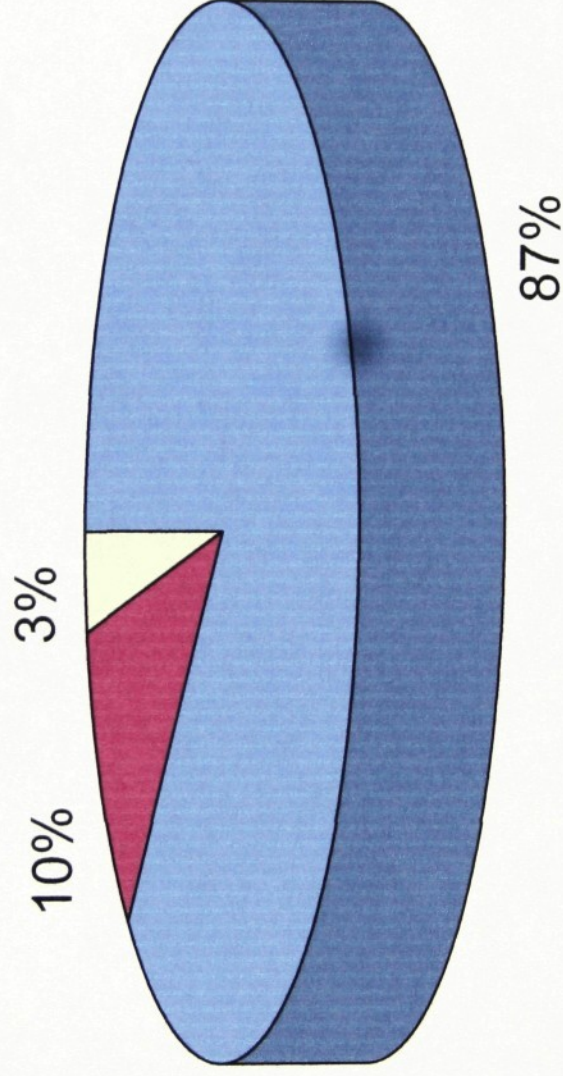
**Majetková, násilná a mravnostní kriminalita spáchaná
mládeží v okrese Náchod - srovnání roku 1999 a 2003**

ROK 1999	ROK 2003
Majetková 198	Majetková 171
Násilná 23	Násilná 18
Mravnostní 7	Mravnostní 7

Vybrané druhy majetkové trestné činnosti s přítomností násilí spáchaných dětmi a mladistvými v okrese Náchod v letech 1999-2003 (příloha č.4 graf)

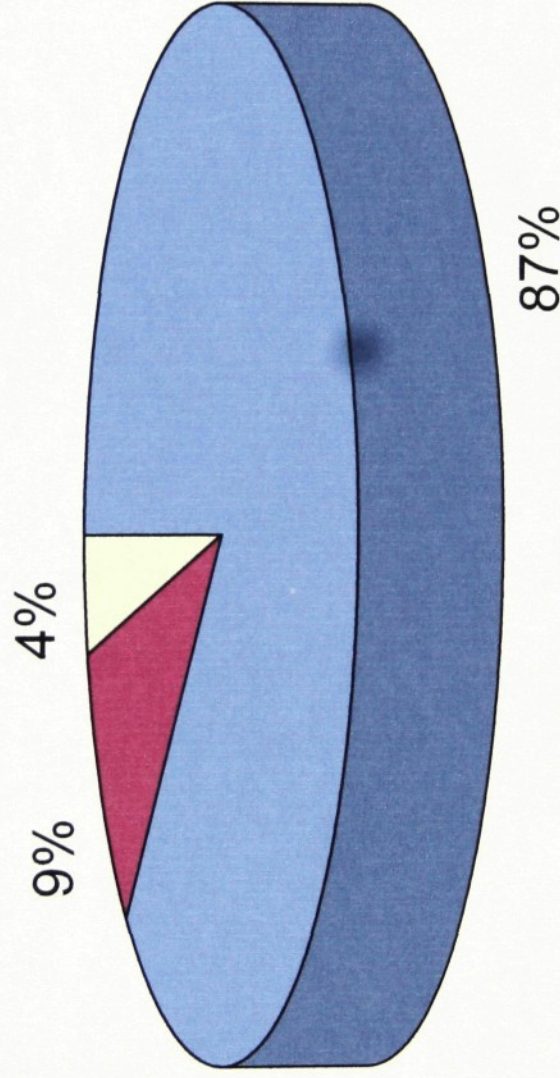

Vybrané druhy kriminality spáchané mládeží v roce 1999 v okrese Náchod (příloha č. 5 graf)

- majetková
- násilná
- mravnostní

Vybrané druhy kriminality spáchané mládeží v roce 2003 v okrese Náchod (příloha č. 6 graf)

- majetková
- násilná
- mravnostní

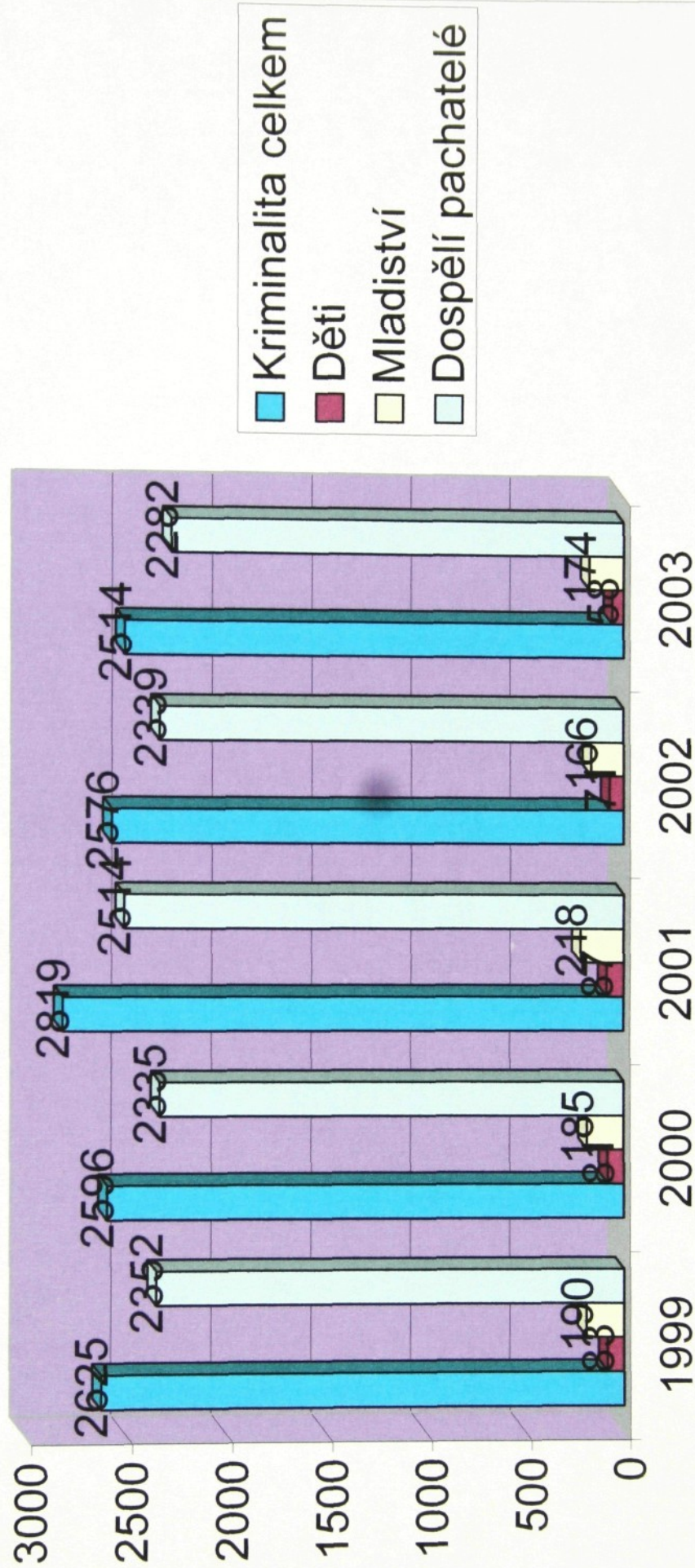
Vývoj kriminality dětí, mladistvých a dospělých v letech

1999-2003 v okrese Náchod

(příloha č. 7 tabulka)

ROK	Kriminalita celkem	Děti	Mladiství	Dospělí pachatelé
1999	2625	83	190	2352
2000	2596	81	185	2335
2001	2819	87	218	2514
2002	2576	71	166	2339
2003	2514	58	174	2282

Podíl dětí a mladistvých na celkové kriminalitě v okrese Náchod v letech 1999-2003 (příloha č. 8 graf)

**Vybrané násilné trestné činy dětí a mladistvých spáchané
v okrese Náchod v letech 1999-2003**

(příloha č. 9 tabulka)

TČ/ROK	1999	2000	2001	2002	2003
§ 196	2	0	1	1	0
§ 221	24	14	8	18	20
§ 222	14	2	18	27	14
§ 234	12	15	10	21	14
§ 235	15	11	4	8	5
§ 241	0	0	2	1	0
§ 242	2	1	1	6	2

1

§ 196 Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci

§ 221 Ublížení na zdraví

§ 222 Těžké ublížení na zdraví

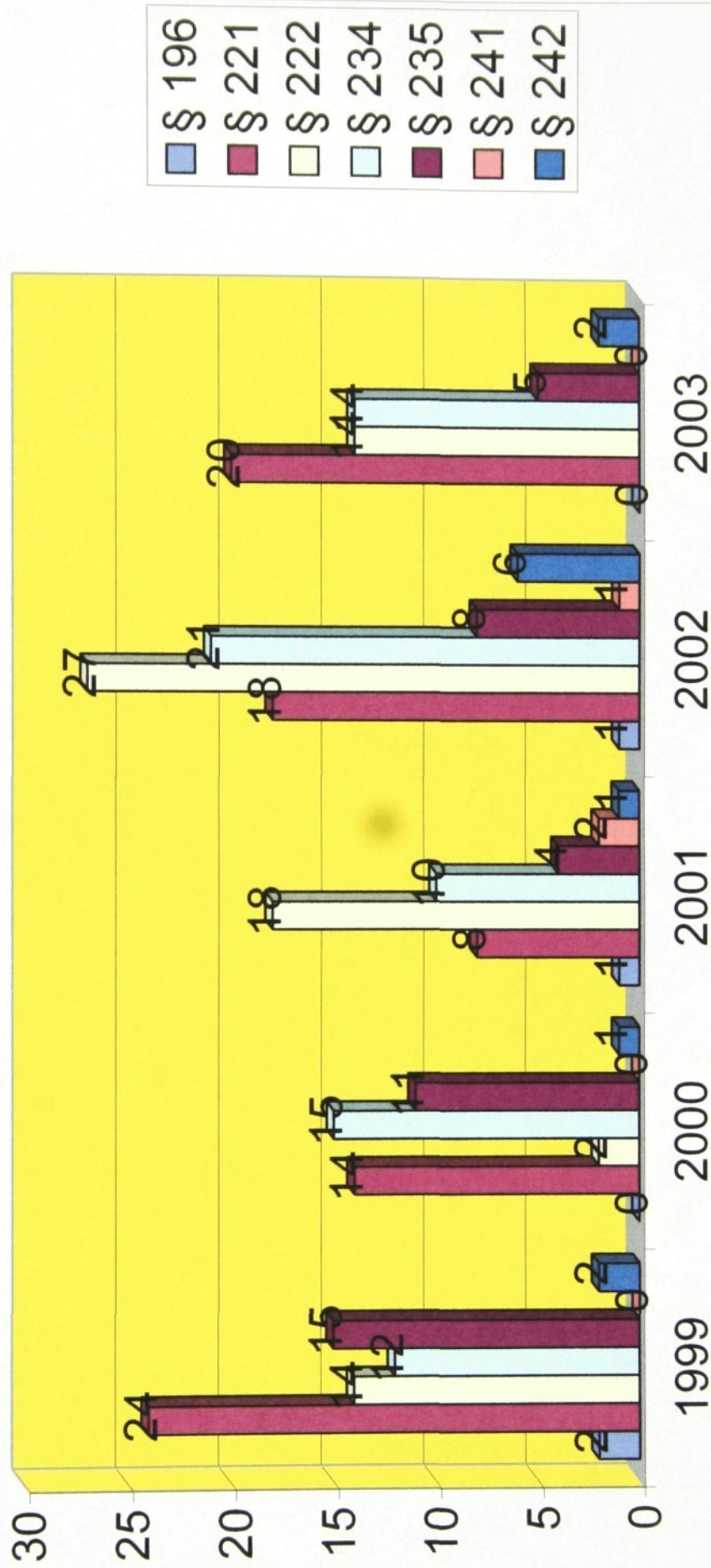
§ 234 Loupež

§ 235 Vydírání

§ 241 Znásilnění

§ 242 Pohlavní zneužívání

Vybrané násilné trestné činy dětí a mladistvých spáchané v okrese Náchod v letech 1999-2003 (příloha č.10 graf)

Trestná činnost v ČR v letech 1999-2003

(příloha č. 11 tabulka)

Rok	Celková kriminalita	Děti a mladiství
1999	426 626	27 384
2000	391 469	23 723
2001	358 577	22 839
2002	359 254	22 156
2003	357 740	13 714

Podíl dětí a mladistvých na celkové tr. činnosti v ČR v letech 1999-2003 (příloha č.12 graf)

